

פרשת ראה – המקום אשר יבחר ה'

1. דברים פרשת ראה פרק יב פסוק ה

כִּי אִם אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל יְבֻטֵיכֶם לְשׁוֹם אֶת
שְׁמוֹ שֶׁם לְשִׁכְנוֹ תִדְרְשׁוּ וּבֵאתָ שָׁמָּה:
רבינו בחיי

המקום הזה הר המוריה הוא, והיה נודע ומפורסם באומות כי ידעו מעלתו בקבלה,

2. רמב"ם הלכות בית הבחירה פרק ב הלכה ב הלכה ב

ומסורת ביד הכל שהמקום שבנה בו דוד ושלמה המזבח בגורן ארונה הוא המקום שבנה בו אברהם המזבח ועמד עליו יצחק, והוא המקום שבנה בו נח כשיצא מן התיבה, והוא המזבח שהקריב עליו קין והבל, ובו הקריב אדם הראשון קרבן כשנברא ומשם נברא, אמרו חכמים אדם ממקום כפרתו נברא.

3. מעט מן האור דברים עמוד 125

בית הבחירה הוא 'הבריה התיכון' המבריה את פרשת ראה מקצה אל קצה. אך ראה זה פלא: התורה מקפידה שלא להסגיר – ולו ברמז – את ציונו הגיאוגרפי וחזרת בפרשה זו לא פחות משש עשרה פעמים על כינויו רב המסתורין: "המקום אשר יבחר ה'" מה פשר "משחק המחבואים הזה? מדוע מסתיר הקב"ה – שהכל גלוי לפניו – את המקום אשר יבחר.

4. חזקוני דברים פרשת ראה פרק יב פסוק ה

(ה) כי אם אל המקום אשר יבחר לא פני המקום לפי שהשכינה שרתה בכמה מקומות כמו גלגל שילה נוב וגבעון ובית עולמים וחיבי אדם לשנות לתלמידו דרך קצרה.

5. ספר מורה הנבוכים חלק ג פרק מה

ואשר לא התבאר בתורה ולא נזכר בפרט, אבל רמז אליו ואמר אל המקום אשר יבחר ה' וגו', יש בו אצלי שלש חכמות, האחת מהן, שלא יחזיקו בו האומות וילחמו עליו מלחמה חזקה כשידעו שזה המקום מן הארץ הוא תכלית התורה. והשנית, שלא יפסידוהו מי שהוא בידם עתה וישחיתוהו בכל יכלתם. והשלישית, והיא החזקה שבהם, שלא יבקש כל שבט היותו בנחלתו ולמשול בו, והיה נופל עליו מן המחלוקת והקטטה כמו שנפל בבקשת הכהונה, ולזה באה המצוה שלא יבנה בית הבחירה אלא אחר הקמת מלך שיצוה לבנותו ותסתלק המחלוקת

לדרוש את ה'

6. מלכים א פרק ו פסוק א, א

(א) וַיְהִי בַשְּׁמוֹנִים עֶשְׂרֵה וָאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה לְצֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם בְּשָׁנָה הָרְבִיעִית בְּחֹדֶשׁ זֶה הוּא הַחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי לְמֶלֶךְ שְׁלֹמֹה
עַל יִשְׂרָאֵל וַיִּבֶן הַבַּיִת לַה':

7. רמב"ן במדבר פרשת קרח פרק טז פסוק כא

ואני אומר בדרך סברא, שהיה עונש על ישראל בהתאחר בנין בית הבחירה, שהיה הארון הולך מאהל אל אהל כגר בארץ ואין השבטים מתעוררים לאמר נדרוש את ה' ונבנה הבית לשמו, כענין שנאמר (דברים יב ה) לשכנו תדרשו ובאת שמה, עד שנתעורר דוד לדבר מימים רבים ולזמן ארוך, שנאמר (ש"ב ז א ב) ויהי כי ישב המלך בביתו וה' הניח לו מסביב מכל אויביו ויאמר המלך אל נתן הנביא אנכי יושב בבית ארוזים וארון האלקים יושב בתוך הידיעה.

8. דברים פרשת ראה פרק יב פסוק ה

כִּי אִם אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל יְבֻטֵיכֶם לְשׁוֹם אֶת
שְׁמוֹ שֶׁם לְשִׁכְנוֹ תִדְרְשׁוּ וּבֵאתָ שָׁמָּה:

9. רמב"ן דברים פרשת ראה פרק יב פסוק ה

(ה) וטעם לשכנו תדרשו – שתלכו לו מארץ מרחקים ותשאלו אנה דרך בית השם, ותאמרו איש אל רעהו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלקי יעקב (ישעיה ב ג), כלשון ציון ישאלו דרך הנה פניהם (ירמיה ג ה). ובספרי (ראה ח), תדרשו, דרוש על פי הנביא, יכול תמתין עד שיאמר לך נביא, ת"ל לשכנו תדרשו ובאת שמה, דרוש ומצא ואח"כ יאמר לך נביא

10. מלבי"ם דברים פרשת ראה פרק יב פסוק ה

כי אם אל המקום אשר יבחר ה' וגו' לשכנו תדרשו, בכ"מ קורא מקום המקדש מקום אשר יבחר ה'. כי נתודע ע"י נביא שהוא מקום הנבחר כמ"ש ויבא גד אל דוד וגו' וכן אמר בהר המוריה אשר נראה לדוד אביוהו, ובכ"ז מצאנו שדוד דרש אחרי המקום כמ"ש עד אמצא מקום לה', ולא המתין עד שבא אליו נביא, ולמד ממי"ש לשכנו תדרשו, שהדרישה היא מה שחוקר בעצמו למצוא את הדבר, וז"ש דרוש ומוצא, למד להם שלא יגלה ה' סודו ע"י נביאיו להודיעם מקום הנבחר רק אם ישתדלו בזה וידרשו אחריו, ואז יערה עליהם רוח מרומים אחרי ההכנה הראויה:

11. דברים פרשת ראה פרק יב פסוק כד - כה, כז-כח

(כד) וְכִי יִרְבֶּה מִמֶּךָ הַדֶּרֶךְ כִּי לֹא תוּכַל שְׂאתוֹ כִּי יִרְוֹק מִמֶּךָ
הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֵיךָ לְשׁוֹם שְׁמוֹ שֶׁם כִּי יִבְרַךְ ה' אֱלֹהֶיךָ:
(כה) וְנִתְתָּה בְּכֶסֶף וְצִרְתָּ בְּכֶסֶף בְּיָדְךָ וְהִלַּכְתָּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר
יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ:

12. אלשיך על דברים פרשת ראה פרק יב פסוק כד

וזה מאמר הכתוב וכי ירבה ממך הדרך כי לא תוכל שאתו, ויראה לך כי איש אשר כל השיעור הרב לו כמוך לא יתחייב ללכת כי יהיה עליו לטורח וילאה נשוא, אתה דע לך כי אין זה כי אם שהמקום הקדוש הוא ירחק, וזהו כי ירחק ממך המקום. כי אם אתה תמעט בחשקו, הלא הוא וקדושתו ירחק ממך אז יותר, וזהו כי ירחק ממך המקום. ושמא תאמר, ואיך יצדק לומר שהמקום רחוק ממנו והוא בית שאין לו בחירה, לזה אמר, אשר יבחר ה' לשכן שמו שם, ואם כן באמרי המקום הוא שם, ה' השוכן שם כי הוא המתרחק ממך על שלא שמת לבך לאמר האם יאבד הוני אם אשכיר כמה סוסים וחמורים ונשאו אתי. ומה גרם לך לומר כי ירבה ממך הדרך כי לא תוכל שאתו, הלא הוא רוב טובה אשר יברכך ה' אלקיך. נמצא כי זה הוא הגמול אשר תשלם לו יתברך, כי אם לא היה מרבה להיטיב לך היית זהיר ללכת אל בית מנוחתו יתברך, ועתה שהרבה לך רוב טובה תבקש לישמט, וזהו אומרו כי יברכך ה' אלקיך

"המקום" במובן של התבטלות לבורא

13. נפש החיים שער ג פרק א

ענין מה שהוא יתב' נקרא מקום. פירושוהו ז"ל בבי"ר פס"ח ע"פ ויפגע במקום. ר"ה בשם ר"א אמר מפני מה מכנין שמו של הקדוש ברוך הוא וקוראין אותו מקום שהוא מקומו של עולם ואין עולמו מקומו ... ולפי פשוטו ר"ל כמו שהמקום הוא סובל ומחזיק איזה דבר וחפיץ המונח עליו. כן בדמיון זה הבורא אדון כל ית"ש הוא המקום האמיתי הסובל ומקיים העולמות והבריות כולם. שאם ח"ו יסלק כחו מהם אף רגע אחת. אפס מקום קיום וחיות כל העולמות.

14. סימן לבנים דברים עמוד 60

המקום, בה"א הידיעה, הוא המקום שבו תודעת ביטול המיקום האישי נוכחת באופן הכי עוצמתי שיש. אנו נדרשים להבנה שאין לנו מקום באמת ללא "מקומו של עולם", ורק מתוך תודעה זו אנו יכולים לגשת אל המקום הממשי האישי שלנו. לאור זאת, ברור כיצד יתכן שארץ ישראל מחולקת לנחלות פרטיות: "וישבתם בארץ אשר ה' אלוהיכם מנחיל אתכם". אמנם, בארץ ישראל כל אדם מקבל מקום, אבל גם יהיה עליו לעלות באופן תדיר לבית המקדש ולהביא עולות, זבחים ומעשרות, תרומות ונדבות, שם יהווה את המקום האמיתי, מקום שלא שייך לאף שבט. החלוקה לנחלות אפשרית רק על בסיס ההתבטלות למקום האמיתי בבית המקדש.

תנינה לעני - יציאה מהפרטיות

20. דברים פרשת ראה פרק טו פסוק ז - ח, ז-ח

(ז) כי יהיה בך אביון מאוּזר אוּזיה פּאֹזר יִשְׁרִיף בְּאַרְצָה אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ לֹא תִאֲמַן אֶת לִבְּךָ וְלֹא תִקְפֹּץ אֶת יָדְךָ מֵאוּזִיךָ הָאֲבִיּוֹן: (ח) כי פָּתַח תִּפְתְּחוּ אֶת יָדְךָ לוֹ וְהֶעֱבַט תִּעֲבִיטֵנוּ דֵי מוֹסְרוֹ אֲשֶׁר יוֹסֵר לוֹ:

21. רמב"ם הלכות מתנות עניים פרק י הלכה ד

כל הנותן צדקה לעני בסבר פנים רעות ופניו כבושות בקרקע אפילו נתן לו אלף זהובים אבד זכותו והפסידה, אלא נותן לו בסבר פנים יפות ובשמחה ומתאונן עמו על צרתו שנאמר אם לא בכיתי לקשה יום עגמה נפשי לאביון, ומדבר לו דברי תחנונים ונחומים שנאמר ולב אלמנה ארנין.

22. קהלת רבה (וילנא) פרשה ה

תני בשם רבי מאיר כשאדם בא לעולם ידיו הן קפוצות כלומר כל העולם כלו שלי הוא אני נוחלו וכשהוא נפטר מן העולם ידיו הן פשוטות כלומר לא נחלתי מן העוה"ז כלום,

23. הרב ברוך רוזנבלום פרשת ראה תשעז

אומר ר' יוסף צרפתי {יד יוסף, ראה, דרוש ב'} – מתחנן הקב"ה לאדם: "פתח תפתח את ידך" – שיש לך עוד אפשרות, לפני שאקח את נשמתך וממילא תצטרך לפתוח את ידך בעל כורחך!

24. רש"י דברים פרשת ראה פרק טו פסוק ז

מלאיך האביון – אם לא נתן לו, סופך להיות אחיו של אביון ובענינותו:

25. תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף נ עמוד ב

ת"ר: לא יסקל אדם מרשותו לרה"ר. מעשה באדם אחד שהיה מסקל מרשותו לרה"ר, ומצאו חסיד אחד, אמר לו: ריקה, מפני מה אתה מסקל מרשותו שאינה שלך לרשות שלך! לגלג עליו. לימים נצרך למכור שדהו, והיה מהלך באותו רה"ר ונכשל באותן אבנים, אמר: יפה אמר לי אותו חסיד מפני מה אתה מסקל מרשותו שאינה שלך לרשות שלך.

26. רמב"ם הלכות תשובה פרק ג הלכה ד

ומפני ענין זה נהגו כל בית ישראל להרבות בצדקה ובמעשים טובים ולעסוק במצות מראש השנה ועד יום הכפורים יתר מכל השנה

27. הרב ברוך רוזנבלום ראה תשע"ז

בסליחות' כולנו נאמר לפני הקב"ה "כדלים וכרשים דפקנו דלתיך" – באים לפני הקב"ה, וכביכול, דופקים בדלת כמו עניים. בואו ונשאל את עצמנו – איך היינו נוהגים, אם היה מגיע אלינו עני, ודופק על דלת ביתנו? אין, ספק שכולנו היינו פותחים לו את הדלת – אפילו אם זה יהיה בין שתיים לארבע – אבל קורה לפעמים שמישהו דופק בדלת, ופתאום אתה עובר ללכת על קצות האצבעות – שחס וחלילה לא ישמע קול רעש של נעליים; אתה ניגש לקוקר ומרים אותו בעדינות, כדי לראות מי עומד מאחורי הדלת – ואז אתה רואה שזה דוד העני בא לבקש צדקה, ואומר לעצמך: "אני עכשיו אחרי מקלחת, עכשיו אני צריך להתלבש. .. איך אני אקבל אותו עכשיו?! פעם אחרת!" אבל העני דופק על הדלת – "גדלים וכרשים דפקנו דלתיך?" הקב"ה מבקש ממך "פתח תפתח את ידך לו – תן לו – " אומר לך המשך חכמה – כמו שאתה תתנהג עם העני, כך יתנהג איתך הקב"ה. אם בזמן שמגיעים עניים לבית הכנסת, ה'קריאת שמע' שלך נעשית הכי ארוכה בשנה, שאפילו בתפילת הנעילה אתה לא אומר אותה ככה – אומר הקב"ה: "אם ככה את מתנהג עם העני כך – אתנהג איתך!"

15. הרב אורי שרקי פרשת ראה

פרשתנו נקראת פרשת "ראה" לעומת פרשתנו הקודמת הנקראת "עקב תשמעון". אנחנו עוברים ממדרגת הכרה של שמיעה למדרגת הכרה של ראייה. אפשר לומר שבזה אנחנו מעמיקים בערכה של ארץ ישראל. כידוע כשהתלמוד הבבלי רוצה להביא ראייה לאחד מן הדינים הוא משתמש בביטוי 'תא שמע' – בא ושמע. לעומת ספר הזהר – הארץ ישראל, שמשתמש בביטוי 'תא חזי' – בא וראה. לאמור: בגלות אנחנו רק שומעים את מה שבארץ ישראל גם רואים. מכאן הנטיה בארץ ישראל, לראות את קדושת החיים בכל הדבר הנראה לעינינו.

כמו כן בפרשתנו, מופיעה האפשרות של התפשטות קדושת החיים עד כדי ערכה הגדול של אכילת הבשר. כידוע אין התורה נוטה כל כך לעודד את אכילת הבשר. אבל כשמדובר באכילת בשר הקורבנות, אדרבה אכילה זו רצויה ואף מקודשת היא. כמו כן ישנה אפשרות להתפשטות הקדושה של אכילת הבשר גם מחוץ למקדש ומחוץ לירושלים. אומרת לנו התורה בפרשתנו: 'כי ירחיב ה' א-להיך את גבלך כאשר דבר לך, ואמרת אכלה בשר, כי תאווה נפשך לאכל בשר, בכל אות נפשך תאכל בשר'. (דברים יב כ). כביכול רוצה לומר התורה שהרחבת הגבול – גם מרחיבה את הנפש ואת צרכיה. ולכן יש כאן ברכה, יש כאן דבר גדול 'ירחיב ה'... את גבלך' ברכת הרחבת הגבולות מביאה גם אכילת הבשר. זה הצד החיובי של ההרחבה הזאת.

מיד אחר כך מוסיפה התורה צד שלילי. 'כי ירחק ממך המקום אשר יבחר ה' א-להיך לשום שמו שם' (שם שם כא). כלומר דווקא הריחוק מן המקדש הוא הגורם לאדם לשקוע בתאוות העולם הזה. יוזבחת מבקרך ומצאנך אשר נתן ה' לך כאשר צויתך ואכלת בשעריך בכל אות נפשך'. אם כן התורה מצמידה בבת אחת ערך חיובי וערך שלילי לאכילת הבשר. מה הפתרון? ברור שאם אכילת הבשר באה מתוך הרחבה, מתוך שמחת רוחב הגבולות – אין זה אלא המשך של קדושת אכילת הבשר שבמקדש. כאשר אכילת הבשר באה מפני הריחוק מהמקדש, הרי שזה ערך שלילי.

איסור לא תתגודדו – יציאה מהפרטיות

16. דברים פרשת ראה פרק יד פסוק א, א

(א) בָּנִים אֲתֶם לַה' אֱלֹהֵיכֶם לֹא תִתְגַּדְּדוּ וְלֹא תִשְׁיִמוּ קָרוֹן בֵּין עֵינֵיכֶם לְמוֹת:

רש"י

(א) לֹא תִתְגַּדְּדוּ – לֹא תִתְנֶהוּ גְדִידָה וְשָׂרֵט בְּצַנְכְּכֶם עַל מַת כְּלֶכֶד שֶׁהֶאֱמַרְתֶּם עוֹשִׂין, לְפִי שְׂאֵתָם בְּנֵי עַל מְקוֹם וְהֵאֱמַר לְאוּרִין לְהִיּוֹת נֹאִים וְלֹא גְדוּלִים וּמְקוֹרְחִים:

17. ספורנו דברים פרשת ראה פרק יד פסוק א - ב

ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת כי עם קדוש אתה. וגם כן אין להצטער מאד בשביל נזק המגיע למת במיתתו כי עם קדוש אתה מזומן לחיי העולם הבא אשר קורת רוח בהם יפה מכל חיי העולם הזה:

18. סימן לבנים דברים עמוד 61

חברה שמעמידה במרכז את המשבצת הפרטי. המוות הוא האימה הגדולה ביותר מבחינתה. הרי כל החיים הם רצון למצוא את המקום האישי הטוב ביותר, מכל הבחינות – כלכלית, חברתית ועוד. הפחד הגדול ביותר הוא שיום אחד כל זה ייפסק שהכל זמני. אך אם החברה יודעת את המקום האמיתי שלה, ההתבטלות למקומו של עולם, המוות כלל לא מהווה איום. שהרי לאורך כל חיינו אנחנו הולכים אל המקום, הולכים אל ה', גם בחיים שאחרי המוות.

19. תלמוד בבלי מסכת יבמות דף יג עמוד ב

אמר ליה ר"ל לר' יוחנן, איקרי כאן: לא תתגודדו, לא תעשו אנודות אנודות. האי לא תתגודדו מיבעי ליה לגופיה, דאמר רחמנא: לא תעשו חבורה על מת! א"כ, לימא קרא לא תגודדו, מאי תתגודדו? שמע מינה להכי הוא דאיתא.

ארבע מאות ארבעים שנה משנכנסו ישראל לארץ, אבל בכל זאת דוד המלך מתעורר. הבעיה לא היתה בטקטיקה של התורה, אלא בחוסר שאיפה לקדושה, בחוסר שאיפה למציאות של בית מקדש. אצל דוד בערה אש לדרישת ה' והסתרת מקום בית הבחירה הגבירה בו את התשוקה לדרוש את ה'.

סיכום

11-12 – למה עד דוד לא התעוררו? את התשובה אנו מוצאים בפרשתנו - "וכי ירבה ממך הדרך כי לא תאכל שאתו כי ירחק ממך המקום אשר יבחר ה' אלקיך לשום שמו שם...". מקשה האלשיך הקדוש מדוע אומרת התורה "וכי ירבה ממך הדרך" ושוב חוזרת ואומרת "כי ירחק ממך המקום", לכאורה המשמעות היא אותה משמעות? אלא ש"כי ירבה ממך הדרך כי לא תאכל שאתו" מדבר על הריחוק הפיזי ו"כי ירחק ממך המקום" מדבר על הריחוק הנפשי. כאשר אדם מרגיש שהדרך עליו לטורח הרי שזה משום שיש לו ריחוק נפשי. כאשר אדם משתוקק למשהו, כאשר לאדם יש אהבה למשהו הוא כלל לא מרגיש את הטורח, הרגשת הטורח הפיזי היא תוצאה של ריחוק נפשי ומחמת מה בא הריחוק הנפשי? מחמת שאדם עסוק בעצמו, עסוק בעסקיו ובענייניו הפרטיים ומתוך כך שוכח את העיקר.

"המקום" במובן של התבטלות לבוא

13-14 - הסבר נוסף שניתן לומר בהבנת הפסוק ש"המקום" אין הכוונה למקום פיזי אלא לקב"ה. במדרש בראשית רבה שאלו מדוע הקב"ה נקרא מקום והשיבו מפני שהוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו ומבאר ר' חיים מוואלז'ין בספרו נפש החיים שכמו שהמקום סובל ומחזיק חפץ המונח עליו כן בדמיון אצל הבורא שהוא המקום האמיתי הסובל ומקיים את כל העולמות והבריות כולם ואם ח"ו יסלק הבורא את כוחו אפילו לרגע אחד הכל יחרב. נמצא שכל הבריאה וכל הברואים יונקים בכל רגע ורגע ממנו יתברך. הרב קשת'אל מחדד את הדברים ומבהיר לנו את המשמעות. המקום, בה"א הידיעה, הוא המקום שבו תודעת ביטול המיקום האישי נוכחת באופן הכי עוצמתי שיש. אנו נדרשים להבנה שאין לנו מקום באמת ללא "מקומו של עולם", ורק מתוך תודעה זו אנו יכולים לגשת אל המקום הממשי האישי שלנו. על פי הסבר זה כשהתורה אומרת לנו "כי אם אל המקום... לשכנו תדרשו ובאת שמה" הכוונה שנדרוש להגיע להכרה שהקב"ה מקומו של עולם, שכל רגע ורגע, שבכל נשימה ונשימה נרגיש שאנו יונקים ממנו יתברך ומתוך כך נתמלא בהשתוקקות גם למקום הפיזי לבית הבחירה. אי אפשר להשתוקק באמת לבית הבחירה אם אנו לא מבינים את המשמעות של הביטול למקום ברוך הוא!!

15 – הרב אורי שרקי עומד על נקודה מעניינת. בשבוע שעבר קראנו את פרשת "עקב תשמעון" והשבת אנו קוראים את פרשת "ראה אנכי". בשבוע שעבר התעסקנו עם חוש השמיעה והשבת עם חוש הראייה, אנו עוברים ממדרגת הכרה של שמיעה להכרת מדרגת הראייה. הכרה בראייה חזקה ומשמעותית הרבה יותר. בתלמוד הבבלי מובא פעמים רבות הביטוי "תא שמע" כלומר בוא ושמע, לעומת זאת בזוהר הקדוש שנכתב בארץ ישראל הביטוי הנפוץ הוא "תא חזי", כלומר "בוא וראה" משמעות הדברים שבגלות אנו בהכרה של שמיעה, לעומת ארץ ישראל שאנו בהכרה של ראייה – "בגלות שומעים את מה שבארץ רואים!! ומתוך כך נולדה הנטייה לראות את הקדושה בכל דבר הנראה לעינינו.

1-3 – בפרשתנו פעמים רבות מזכרת המילה "המקום" - "כי אם אל המקום אשר יבחר ה'". פרשנים רבים ביארו ש"המקום" הכוונה להר המוריה, מקום המקדש. הרמב"ם מבאר שמסורת ביד הכל שהמקום שבנה בו דוד ושלמה המזבח בגורן הארונה הוא מקום העקדה והוא המקום שבו בנה נוח מזבח ביציאתו מן התיבה והוא המקום שהקריבו עליו קין והבל והוא המקום שבו הקריב האדם הראשון קורבן כשנברא. הרב חנן פורת עומד על הכינוי המסתורי של התורה "המקום אשר יבחר ה'" ותמה מדוע בחר הקב"ה להסתיר מאתנו את מקום המקדש.

4-5 - החזקוני ועוד ראשונים מתרצים, כיון שהשכינה שרתה בכמה מקומות כמו בגלגל, שילה, נוב וגבעון ובית עולמים, נקטה התורה לשון "המקום". אולם הרמב"ם במורה הביא שלושה טעמים, אנו נתמקד רק בטעם האחרון והעיקרי, "שלא יבקש כל שבט היותו בנחלתו ולמשול בו, והיה נופל עליו מן המחלוקת והקטטה כמו שנפל בבקשת הכהונה, ולזה באה המצוה שלא יבנה בית הבחירה אלא אחר הקמת מלך שיצוה לבנותו ותסתלק המחלוקת."

לדרוש את ה'

6-10 – ננסה להציע תירוץ שלישי וממנו נלמד מסר חשוב לחיים. עם ישראל הולך ארבעים שנה במדבר. בשנה הארבעים נכנס עם ישראל לארץ, שבע שנות כיבוש ושבע שנות חלוקה מסתיימות. בשלב זה היה מצופה שהעם יעבור לשלב הבא – בניית בית המקדש. אבל משום מה משהו מתעכב, לא מדובר בעיכוב קטן אלא בעיכוב של ארבע מאות ארבעים שנה - "ויהי בשמונים וארבע מאות שנה לצאת בני ישראל מארץ מצרים בשנה הרביעית בחודש ז'... למלוך שלמה על ישראל ויבן הבית לה'". למה עם ישראל מתעכב עם בניין בית המקדש ארבע מאות ארבעים שנה מאז שנכנסו לארץ? הרמב"ן בפרשת קרח מביא סברא ואומר שאיחור בניית בית הבחירה היה עונש לישראל על כך שארון ה' היה הולך מאהל לאהל כמו גר בארץ משום שבנ"י לא התעוררו לדרוש את ה' ולבנות בניין קבע כענין שנאמר "לשכנו תדרשו ובאת שמה" עד שהתעורר דוד לדבר ובימי בנו שלמה נבנה הבית. מדברי הרמב"ן אנו מבינים שתנאי עיקרי בכל ההתקדמות הרוחנית של עם ישראל בארץ ישראל הוא דרישת ה', ללא דרישת ה' הדברים יישארו תקועים. אחד מהביטויים החזקים של דרישת ה' הוא "לשכנו תדרשו" וכפי שמבאר הרמב"ן "שתלכו לו מארץ מרחקים ותשאלו אנה דרך בית השם ותאמרו איש אל רעהו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלקי יעקב. הרמב"ן מוסיף וכותב שאין הכוונה שנדרוש על פי נביא והא יגלה לנו, אלא קודם נדרוש ונמצא והנביא רק יאשר את הדברים. מדוע לכאורה שהנביא לא יגלה לנו, למה צריך לעבוד קשה? אומר המלבי"ם כדי שעם ישראל ישתדל בדבר ורק לאחר שישתדל בדבר "יערה עליהם רוח ממרומים אחרי ההכנה הראויה".

כלל ידוע בחיים, ככל שדבר נסתר יותר כך המשיכה אליו גדולה יותר. כולנו מכירים את תחושת הסקרנות. כדי לגרום גירוי לרצות עוד צריך לגלות טפח ולכסות טפחיים. סיפור בהמשכים תמיד נגמר במתח, מדוע? כדי שכולם ישמעו את הפרק הבא. בדרך זו ניתן גם להסביר מדוע בוחרת התורה לא לגלות את מקום המקדש, אולי משום שעל ידי כך הקב"ה מעורר ומגרה אצלנו את מצוות הדרישה. נכון שבפועל בניין הבית "נתקע"

מתורה, אבל לבטל את עצמנו לזרמים שהם בתוך התורה, אם הגענו למקומם עלינו לנהוג כמותם ולא לעשות אגודות אגודות.

נתינה לעני יציאה מהפרטיות

20-21 – בפרשתנו אנו למדים על מצוות צדקה – "כי יהיה בך אביון... לא תאמץ את לבבך ולא תקפץ את ירך מאחריך האביון. כי פתח תפתח את ירך לו והעבט תעבטנו די מחסרו אשר יחסר לו". ברמב"ם מבואר שלא מספיק לתת צדקה אלא צריך לתת את הצדקה מכל הלב, ואם אדם לא נותן את הצדקה עם הלב יש חשש שאפילו לא קיים את המצווה - כל הנותן צדקה לעני בסבר פנים רעות ופניו כבושות בקרקע אפילו נתן לו אלף זהובים אבד זכותו והפסידה, אלא נותן לו בסבר פנים יפות ובשמחה ומתאונן עמו על צרתו... ומדבר לו דברי תחנונים ונחומים... נתינת הצדקה בלב שלם היא תוצאה לכך שהאדם מרגיש שייכות לכלל ולא מכונס בתוך עולמו הפרטי. פעמים שאדם נותן צדקה משום שלא נעים לו, או משום שהוא רוצה שכולם יראו שהוא נתן, הרמב"ם מלמד אותנו מהי מצוות צדקה אמיתית, אדם שמתעניין באביון ומאיר לו פנים מגלה בכך שמה שחשוב לו, אלו אינם הרווחים פרטיים אלא טובת האביון. כאשר אדם מבין שה' הוא מקומו של עולם בנקל יוכל לתת צדקה בלב שלם. במדרש מובא שבשעה שאדם בא לעולם ידיו קפוצות, כלומר כל העולם שלי הוא, וכשהוא נפטר מן העולם ידיו פשוטות, כלומר, לא נחלתי מן העולם הזה כלום". אומר הרב ברוך רוזבלום בשם ר' יוסף צרפתי שבמצוות "נתן נתן" הקב"ה נותן לנו הזדמנות לפתוח את היד בעולם הזה בעודנו חיים. במצוות צדקה יש משהו מאד מאד עמוק. הקב"ה מנהיג את העולם בצורה כזו שאיש את רעהו יעזור, במצוות צדקה הקב"ה מחנך אותנו לצאת מהמעגל הפרטי שלנו, ככל שנהיה מחוברים להבנה שהוא יתברך מקומו של עולם, מנהיג את העולם כך נבין שנתינת הצדקה היא אינה חסד שאנו עושים עם האביון אלא הטבה שאנו עושים עם עצמנו. רש"י על המילים "מאחריך האביון" מביא ש"אם לא נתן לו, סופך להיות אחיו של אביון". כאשר אדם לא מבין את הנהגת הבורא, ולא מבין שהתביעה האלוקית היא "פתח תפתח" לא עלינו הגלגל עלול להתהפך ומבעל יכולת הוא יכול להפוך להיות חסר אמצעי לחלוטין. בגמרא בבא קמא מסופר על אדם שהיה מסקל אבנים מתוך שדהו והיה משליכם לרה"ר במקום הילוך בני אדם. הגיע חסדי אחד ואמר לו "ריקה, מפני מה אתה מסקל מרשות שאינה שלך לרשות שלך?! בעל השדה לגלג עליו שהרי הוא מסקל את האבנים מרשות שלו לרשות שאינה שלו. עברו הימים ובעל השדה ירד מנכסיו ונאלץ למכור את שדהו והיה מהלך באותה רה"ר ונכשל באותן אבנים שהשליך. אמר: יפה אמר לי אותו חסיד מפני מה אתה מסקל מרשות שאינה שלך לרשות שלך...". פעמים רבות לאדם נראה שהוא נמצא במקום שלו, אבל עם הזמן הוא מגלה שבעל המקום הוא רק הקב"ה ואין עוד מלבדו.

בפרשתנו לכאורה יש סתירה בין הפסוקים, מצד אחד נאמר "כי ירחיב ה' אלוקיך את גבלך כאשר דבר לך ואמרת אכלה בשר... בכל אות נפשך תאכל בשר". יש כאן ביטוי חיובי להרחבת הרצונות הפרטיים ומאידך מי לאחר מכן נאמר "כי ירחק ממך המקום", כלומר, הריחוק ממקום בית ה' הוא שהביא אותנו למצב של תאוות אכילת בשר ונמצא שהרצון לאכול בשר הוא רצון שלילי. אומר הרב שרקי, ברור שאם אכילת הבשר באה מתוך הרחבה, מתוך שמחת רוחב הגבולות - אין זה אלא המשך של קדושת אכילת הבשר שבמקדש. אך כאשר אכילת הבשר באה מפני הריחוק מהמקדש, הרי שזה ערך שלילי. מעשה של אכילת בשר יכול לנבוע ממקום חיובי ויכול לנבוע ממקום שלילי תאוותני.

איסור לא תתגודדו - יציאה מהפרטיות

16-18 – בפרשתנו אנו מצויים במצוות לא תעשה "לא תתגודדו". דרכם של האמוריים שכאשר נפטר קרוב היו משרטים בבשרם כדי לבטא את הצער והכאב העצום על האובדן. באה התורה ומצווה את העם היהודי לא לעשות כך, מדוע? "לפי שאתם בניו של מקום ואתם ראויים להיות נאים ולא גדודים ומקורחים". לא לחינם רש"י משתמש בביטוי "בניו של מקום". ההבנה שכל הבריאה והברואים יונקים מכך שהקב"ה הוא מקומו של עולם מכריחה אותנו להבין שגם לצער ולכאב יש גבול. וכמו שמבאר הספורנו שאין להצטער מאד בשביל נזק המגיע למת במיתתו כי עם קדוש אתה מזומן לחיי העולם הבא אשר קורת רוח בהם יפה מכל חיי העולם הזה". כאשר אנו מתחברים לכך שהקב"ה הוא מקומו של עולם אנו מבינים שיש המשך ואם יש המשך אין מקום לצער, אך כשאנו לא חיים את העובדה שהקב"ה הוא מקומו של עולם, הרי שאנו מתכנסים בתוך עולמנו הפרטי ותחושת האובדן היא בלתי נסבלת. וכמו שאומר הרב קשתיאל חברה שמעמידה במרכז את המשבצת הפרטי. המוות הוא האימה הגדולה ביותר מבחינתה. הרי כל החיים הם רצון למצוא את המקום האישי הטוב ביותר, מכל הבחינות - כלכלית, חברתית ועוד. הפחד הגדול ביותר הוא שיום אחד כל זה ייפסק שהכל זמני. אך אם החברה יודעת את המקום האמיתי שלה, ההתבטלות למקומו של עולם, המוות כלל לא מהווה איום. שהרי לאורך כל חיינו אנחנו הולכים אל המקום, הולכים אל ה', גם בחיים שאחרי המוות.

19 – בגמרא מובא הסבר נוסף לאיסור "לא תתגודדו" – לא תעשו אגודות אגודות, כלומר, שלא ניצור קבוצות המתנהגות בצורה שונה במקום אחד. כאשר אדם מגיע למקום עם מנהגים מסוימים יש ציפייה ואפילו דרישה שהוא יכבד את מנהגי המקום. איך הפירוש הזה מתחבר להבנה הפשוטה של איסור לא תתגודדו? על פי מה שביארנו הכל פשוט. אדם מאד מחובר למנהגים אליהם הוא רגיל ומשום כך מאד קשה לו לכבד מנהגים אחרים, באה התורה ואמרת, צא מהפרטיות שלך, תבין שיש שבעים פנים לתורה ואם הגעת למקום שהמנהג שם שונה ממה שאתה נוהג אל תעשה אגודות אגודות, תוותר על המקום הפרטי שלך, לטובת מקומו של עולם!! היכולת לקבל על עצמנו מנהגים של אנשים אחרים מלמד שאיננו משועבדים למקום הפרטי שלנו. פעמים דווקא בתוך עולם התורה ניתן למצוא מלחמות העולם הנובעות מתוך תחושה שאם נותר אנו נאבד את הכל ונרד לטמיון, אך זו טעות, באה התורה ואמרת שהערך של השלום חשוב יותר, כמובן שהכל צריך לינוק מתוך תורה, לא יתכן שנבטל את עצמנו בפני זרם שכלל לא יונק

26-27 – בשבת נברך את החודש, אנו נכנסים לחודש אלול, חודש הרחמים והסליחות. מעניין לראות שהרמב"ם נוקט את מצוות הצדקה בראש הרשימה של העבודה בימים אלו - "ומפני ענין זה נהגו כל בית ישראל להרבות בצדקה ובמעשים טובים ולעסוק במצות מראש השנה ועד יום הכפורים יותר מכל השנה. אומר הרב ברוך רוזבלום בסליחות' כולנו נאמר לפני הקב"ה "כדלים וכרשים דפקנו דלתיך" - באים לפני הקב"ה, וכביכול, דופקים בדלת כמו עניים.

בואו ונשאל את עצמנו – איך היינו נוהגים, אם היה מגיע אלינו עני, ודופק על דלת ביתנו? אין, ספק שכולנו היינו פותחים לו את הדלת – אפילו אם זה יהיה בין שנים לארבע - אבל קורה לפעמים שמישהו דופק בדלת, ופתאום אתה עובר ללכת על קצות האצבעות – שחם וחלילה לא ישמע קול רעש של נעליים; אתה ניגש לקוקר ומרים אותו בעדינות, כדי לראות מי עומד מאחורי הדלת – ואז אתה רואה שזה דוד העני בא לבקש צדקה, ואומר לעצמך: "אני עכשיו אחרי מקלחת, עכשיו אני צריך להתלבש. .. איך אני אקבל אותו עכשיו!?! פעם אחרת!" אבל העני דופק על הדלת – "גדלים וכרשים דפקנו דלתיך"? הקב"ה מבקש ממך "פתח תפתח את ירך לו – תן לו –" אומר לך המשך חכמה – כמו שאתה תתנהג עם העני, כך יתנהג איתך הקב"ה. אם בזמן שמגיעים עניים לבית הכנסת, ה'קריאת שמע' שלך נעשית הכי ארוכה בשנה, שאפילו בתפילת הנעילה אתה לא אומר אותה ככה - אומר הקב"ה: "אם ככה את מתנהג עם העני כך – אתנהג איתך!"

חברים יקרים!!

בפרשתנו מופיע פעמים רבות הביטוי "המקום אשר יבחר ה'". בפשטות המקום הכוונה לבית הבחירה, אך בעומק ניתן להסביר שהכוונה לקב"ה הנקרא "מקומו של עולם". התורה מצווה אותנו לדרוש את ה' ולדבקה בו ומתוך כך להשתוקק לבית הבחירה. עלינו לדעת שכל מקור חיותנו הוא רק מהבורא יתברך שמו, מתוך הבנה זו לא נהיה מכונסים בתוך עצמנו, לא נחשוב כל הזמן על עצמנו, אלא נרצה ונשאף להיטיב עם הבריא. מצוות "לא תתגודדו" מחנכת אותנו לא לשקוע בתוך הכאב משום ששקיעה בכאב מעבר לזמן ולאופן הרצוי מבטאת את הפרטיות בשיא עוצמתה. במצוות צדקה מחנכת אותנו התורה לחיות את הזולת ולהבין שכל הבריא היא אחדותית וכל מטרתנו להיטיב אחד עם השני.

שבת שלום ומבורך!!!

